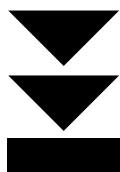

opnieuw beginnen

Programmaboekje

December 2012

KAMERKOOR VOCOZA
o.l.v. SANNE NIEUWENHUIJSEN

Programma

William Harris – *Bring us, O Lord God*
Herbert Howells – *Requiem*
Urmaz Sisask – *Gloria Patri* (delen)
Joep Franssens – *Harmony of the Spheres* (mvt. I)
Ton de Leeuw – *Silence* (uit *Cinq Hymnes*)

pauze

Wijnand van Klaveren – *Aanhel* (opdrachtcompositie; wereldpremière)
Edgar Bainton – *And I saw a new heaven*
Aaron Copland – *In the beginning*

Sponsors: Ben Gort (gortepap.nl), McDonnell Productions BV en onze donateurs.

**U wordt vriendelijk verzocht
uw MOBIELE TELEFOON uit te schakelen**

Inleiding

De fascinatie van mensen voor het einde is zo oud als de mensheid zelf. Ontelbaar zijn de voorspellingen voor het einde van de wereld en het einde van de geschiedenis. En toch leven we nog. Op 21-12-2012 is het weer zover. De kalender van de – wél uitgestorven – Maya's zou aangeven dat de tijd dan stopt, de wereld vergaat of juist een nieuw tijdperk begint. Vocoza liet zich inspireren door deze dreigende doemdatum en stelde een programma samen waarin het einde én het nieuwe begin dat daaruit volgt centraal staan.

Voor de pauze wordt u meegenomen naar het einde. Het concert opent met een hymne van **Sir William Henry Harris** (1883-1973). In *Bring us, O Lord God* (1959) vraagt hij God ons toe te laten in Zijn huis. De tekst beschrijft het einde als een plaats van rust, een huis waar één eendeloze eeuwigheid zal zijn.

Harris is opgegroeid in de Anglicaanse kerkmuziek en begon al op jonge leeftijd met zijn

muziekcarrière. Na een positie als assistent-organist in Wales kreeg hij op 16-jarige leeftijd een beurs voor the Royal College of Music, één van de beste conservatoria ter wereld. Hij schopte het tot Professor of Organ and Harmony en was daarnaast organist bij verschillende kerken in onder meer Wales en Oxford. Naast zijn baan als organist hield hij zich ook bezig met componeren. De nadruk daarbij lag op geestelijke vocale muziek, zoals de hymne *Bring us, O Lord God*. Zoals gebruikelijk in de Anglicaanse traditie is het werk dubbelkorrig.

Ook **Herbert Howells** (1892-1983) heeft zijn wortels in de Anglicaanse traditie. Als jongste van zes kinderen bleek hij al vroeg een groot muzikaal talent te hebben. Zijn vader nam hem mee wanneer hij het orgel bespeelde in de plaatselijke kerk en al snel werd Herbert zijn onofficiële assistent. De jongen kreeg een traineeship als organist en startte, net als Harris, zijn serieuze muzikale training in 1912 aan the Royal College of Music.

Al vroeg in zijn leven kreeg Howells te maken met tegenslag. Zelf werd bij hem in 1915 een tot dan toe ongeneeslijke ziekte ontdekt. Een experimentele behandeling verlengde zijn leven maar beperkte de mogelijkheden om ver van Londen te gaan wonen. Door zijn ziekte werd hij niet opgeroepen als soldaat in de Eerste Wereldoorlog. Wel verloor hij in die periode een aantal belangrijke vrienden. Het dramatische dieptepunt was de dood van zijn zoon Michael op 9-jarige leeftijd. Deze klap tekende Howells voor de rest van zijn leven en kwam steeds terug in zijn composities.

Het *Requiem* (1936/1980) schreef hij kort na het sterven van zijn zoon. Het Requiem heeft lange tijd in niet-voltooid staat in zijn studeerkamer gelegen. Pas in 1980 werd het uiteindelijk uitgebracht. Het stuk bestaat uit zes delen. Het *Salvator Mundi* is melancholisch, gevolgd door Psalm 23 dat in een simpele stijl is gecomponeerd. Het *Requiem aeternam* (1) gaat van verlorenheid naar hoop, waarna wederom een Psalm 121 in simpele stijl klinkt. Het tweede *Requiem aeternam* begint rustig, bouwt op naar een climax, en eindigt weer rustig. In het laatste deel wordt een vredige samenvatting van het stuk gegeven; de verlichting die Howells voor zijn zoon moet hebben gewenst.¹

De Estse componist **Urmaz Sisask** (1960) heeft zich sterk laten beïnvloeden door met name Gregoriaanse zang en barokmuziek. Een andere inspiratiebron voor Sisask is de astronomie. Veel van zijn werken hebben namen van hemellichamen, en hij ging zelfs zo ver dat hij een nieuwe toonladder bedacht, gebaseerd op de banen van de planeten. De cyclus *Gloria Patri* (1988), waaruit deel 2, 4 en 24 worden gezongen, is geheel gebaseerd op deze nieuwe toonladder. In het *Omnis Una* (II) en het *Benedictus* (IV) wordt de lof bezongen op Christus en de Drie-eenheid. Het *Agnus Dei* (XXIV) sluit af met de vraag aan Hem om ons vrede te geven bij het verlaten van de wereld.

1 Bron: <http://bit.ly/howellsrequiem>

Joep Franssens (1955) laat zich eveneens inspireren door het Universum. De Nederlandse componist studeerde in Amsterdam en Rotterdam en had onder andere les van Louis Andriessen. Hij wordt gezien als een representant van de Nieuwe Spiritualiteit en haalt zijn inspiratie uit filosofische werken. Voor het werk *Harmony of the Spheres* (1994-2001) heeft de filosoof Spinoza als belangrijkste bron gefungeerd. Volgens de filosoof zijn mensen in hun onderlinge relaties doordrongen van de Goddelijke creatieve krachten van de schepping. De kern van het leven zit in het niet-materiële.

Muzikaal gezien gebruikt Franssens zowel technieken uit de Renaissance als uit de twintigste eeuw. De muziek die zo ontstaat bestaat uit harmonieën van een universele schoonheid, kleurrijke klanken die zweven door de ruimte. Tekst en geluid smelten samen tot een eenheid. We bevinden ons in het Universum.²

Met het laatste stuk voor de pauze zijn we beland in het niemandsland tussen leven en dood. **Ton de Leeuw** (1926-1996) ontwikkelde als student een grote interesse voor niet-westerse muziek. Hij maakte reizen naar India, Indonesië en andere landen in Azië, en was vooral geïnteresseerd in het verbinden van de Westerse en Oosterse filosofieën. Met name in zijn vocale werk klinkt deze verbinding door in de voor onze Westerse oren vreemd klinkende muziek.³ De tekst die De Leeuw gebruikte voor *Silence* (1987-1988) is gebaseerd op een tekst uit het Sanskriet van de Indische mystieke dichter Kabir (1440-1518).

Vanuit het niemandsland waar het programma voor de pauze mee werd afgesloten, is het nu tijd voor het nieuwe begin. Uit het niets ontstaat iets; eerst pril en voorzichtig; allens vol overgave bloeiend.

2 Bron: www.joepfranssens.com

3 Bron: www.tondeleeuw.nl

In *Aanhel* (2012) wordt de nieuwe morgen aangekondigd met schalmeien die weerklinken in de ijle morgen. Het stuk van **Wijnand van Klaveren** (1975) beleeft zijn wereldpremière in dit concert van Vocoza. Van Klaveren schreef dit stuk in opdracht van het koor. Het gedicht *Aanhel* is geschreven door Ida Gerhardt (1905-1997) en komt uit haar eerste bundel 'Kosmos' (1940). Van Klaveren koos deze dichteres vanwege haar muzikale taal en de mogelijkheden die hij zag om hier vocaal de tekst uit te beelden in de muziek. De mezzosopraan krijgt hierin de vertellende rol; koor en orgel vormen gezamenlijk de achtergrond waarop de soliste haar verhaal mag tekenen.

Wijnand van Klaveren studeerde piano aan het Amsterdamse Conservatorium en sloot zijn studie af met een onderscheiding voor originaliteit. Zijn veelzijdigheid komt sterk naar voren in zijn repertoire: van werken voor Amsterdam Symfonietta tot arrangementen voor Louis van Dijk en Jasperina de Jong. Vrij werk schreef hij voor orgel, harmonieorkest, fanfare en saxofoon. Verder treedt hij regelmatig op met de tenor Jan-Willem Schaafsma. In zijn composities laat Van Klaveren zich inspireren door de muziek waar hij zelf veel naar luistert: Engelse Anglicanen zoals Howells.

Het bijbelboek *Openbaringen* is een grote bron van inspiratie waar het gaat om einde en begin van de wereld. **Edgar Bainton** (1880-1956) koos het vers volgend op het laatste oordeel, de afsluiting van het Nieuwe Testament, waarin de nieuwe hemel en de nieuwe aarde vorm hebben gekregen. *And I saw a new Heaven* (1928) heeft natuurlijk een prachtige tekst, en combineert deze met bijna bovennatuurlijke klanken. Het eerste deel zweeft langs het plafond van de ruimte richting hemel. Langzaam maar zeker komt er meer aarde bij, om uiteindelijk de gehele nieuwe wereld te schetsen.

Bainton was een vriend van onder andere William Harris, die we al eerder in het programma tegenkwamen. Net als Harris studeerde Bainton aan the Royal College of Music, in de vakken piano, muziektheorie en compositie. Zijn werk voerde hem in 1934 naar Australië, waar hij zelf veel werk schreef en als dirigent een grote rol speelde bij de introductie van Engelse muziek. Hij was zo verknocht aan zijn werk, dat hij de verplichte pensioenleeftijd (65) aan zich voorbij liet gaan en bleef dirigeren. Uiteindelijk stierf hij op 76-jarige leeftijd op het strand van Point Piper, een paar maanden na de dood van zijn vrouw.

En dan zijn we aan het einde van het concert gekomen. Dat einde bestaat uit het begin: *In the beginning* (1947) van **Aaron Copland** (1900-1990). Het eerste bijbelboek Genesis vormde de basis voor één van zijn weinige koorwerken. Copland schreef het stuk in opdracht voor een symposium over muziekkritiek. De organisatoren hadden het ook nog graag in het Hebreeuws gehad, maar deze opdracht was voor Copland te groot. Hij hield het bij het Engels, zijn moedertaal.

Vervolgens leefde hij zich uit op de muziek. Zijn karakteristieke geluid, vol sonore klanken en hoekige ritmes, verwerkte hij tot een a capella stuk waarin mezzosopraan en koor afwisselend aan het woord zijn. De soliste krijgt nog een specifieke opdracht: "zing op een vriendelijke, vertellende wijze, alsof je een bekend en vaak gehoord verhaal verteld". Het verhaal bestaat daarbij uit de teksten die aan God worden toegeschreven, en na elke declamatie beeldt het koor de scène uit met kleurrijke klanken. Wanneer tenslotte God de mens schiep, eindigt het werk in een extatische en triomfantelijke climax: 'and man became a living soul'. Het einde is het nieuwe begin⁴.

Esther Arrindel

⁴ Bron: <http://bit.ly/coplandbeginning>

← Opnieuw beginnen

Bring us, O Lord God

William Harris (1883-1973)

Bring us, O Lord God, at our last awakening
into the house and gate of heaven,
to enter into that gate and dwell in that house,
where there shall be no darkness nor dazzling,
but one equal light;
no noise nor silence, but one equal music;
no fears nor hopes, but one equal possession;
no ends nor beginnings, but one equal eternity,
in the habitation of thy glory and dominion,
world without end.
Amen.

John Donne

Requiem

Herbert Howells (1892-1983)

I Salvator mundi

O Saviour of the world,
who by thy Cross and thy precious Blood
hast redeemed us,
save us and help us,
we humbly beseech thee, o Lord.

II Psalm 23

The Lord is my shepherd,
therefore can I lack nothing.
He shall feed me in a green pasture:
and lead me forth beside the waters of comfort.
He shall convert my soul:
and bring me forth in the paths of righteousness,
for his name's sake.
Yea, though I walk in the valley of the shadow
of death, I will fear no evil:
thy rod and thy staff comfort me.
Thou shalt prepare a table before me
against them that trouble me:
Thou hast anointed my head with oil,
and my cup shall be full.
But thy loving kindness and mercy shall follow
me all the days of my life:
And I will dwell in the house of the Lord forever.

Psalm 23

O Heer God, voer ons bij het laatste ontwaken
naar het huis en de poort van de hemel;
dat wij ingaan in die poort en verblijven in dat huis,
waar geen duisternis zal zijn en geen verblinding,
maar één egaal schijnsel;
geen geluid, geen stilte, maar één heerlijke muziek;
geen vrees, geen hoop, maar één gezamenlijk bezit;
geen eind, geen begin, maar één eindeloze eeuwigheid,
in de woning van uw glorie en uw heerlijkheid, tot
in de eeuwen der eeuwen.
Amen.

O Redder der wereld,
die door uw Kruis en uw kostbaar Bloed
ons hebt verlost,
red ons en kom ons te hulp,
dat smeken wij U nederig, o Heer.

De Heer is mijn herder,
het ontbreekt mij aan niets.
Hij laat mij rusten in groene weiden
en voert mij naar vredig water,
hij geeft mij nieuwe kracht
en leidt mij langs veilige paden tot eer van zijn naam.
Al gaat mijn weg door een donker dal, ik vrees
geen gevaar, want u bent bij mij,
uw stok en uw staf, zij geven mij moed.
U nodigt mij aan tafel
voor het oog van de vijand,
u zalft mijn hoofd met olie,
mijn beker vloeit over.
Geluk en genade volgen mij alle dagen van mijn leven,
ik keer terug in het huis van de Heer tot in lengte
van dagen.

Nieuwe Bijbelvertaling

III Requiem aeternam

Requiem aeternam dona eis
et lux perpetua luceat eis.
Requiem aeternam dona eis, Domine.

IV Psalm 121

I will lift up mine eyes unto the hills:
from whence cometh my help?
My help cometh even from the Lord:
who hath made heaven and earth.
He will not suffer thy foot to be moved:
and he that keepeth thee will not sleep.
Behold, he that keepeth Israel:
shall neither slumber nor sleep.
The Lord himself is thy keeper:
he is thy defence upon thy right hand;
So that the sun shall not burn thee by day:
neither the moon by night.
The Lord shall preserve thee from all evil:
Yea, it is even he that shall keep thy soul.
The Lord shall preserve thy going out and thy
coming in: From this time forth and forever more.
I will lift up mine eyes unto the hills: from whence
cometh my help?

Psalm 121

V Requiem aeternam

Requiem aeternam dona eis
et lux perpetua luceat eis.
Requiem aeternam dona eis, Domine.

VI I heard a voice from heaven

I heard a voice from heaven, saying unto me:
write, from henceforth blessed are the dead
which die in the Lord.
Even so saith the Spirit,
for they rest from their labours.

Geef hun de eeuwige rust
en het eeuwige licht verlichte hen.
Geef hun de eeuwige rust, Heer,

Ik sla mijn ogen op naar de bergen,
van waar komt mijn hulp?
Mijn hulp komt van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft.
Hij zal je voet niet laten wankelen,
hij zal niet sluimeren, je wachter.
Nee, hij sluimert niet, hij slaapt niet,
de wachter van Israël.
De Heer is je wachter,
de Heer is de schaduw aan je rechterhand:
overdag kan de zon je niet steken,
bij nacht de maan je niet schaden.
De Heer behoedt je voor alle kwaad,
hij waakt over je leven,
de Heer houdt de wacht over je gaan en je
komen van nu tot in eeuwigheid.
Ik sla mijn ogen op naar de bergen, van waar
komt mijn hulp?

Nieuwe Bijbelvertaling

Geef hun de eeuwige rust
en het eeuwige licht verlichte hen.
Geef hun de eeuwige rust, Heer,

Ik hoorde een stem uit de hemel die tot mij sprak:
Schrijf op: zalig zijn de doden
die in de Here sterven.
En de Geest beaamt:
want zij mogen rusten van hun moeiten.

Openbaring 14,13

Gloria Patri (*delen*)

Urmas Sisask (1960)

II. Omnis Una

Omnis una gaudeamus
Christo laudes referamus
Qui natus est de virgine
illuxit nobis hodie.

IV. Benedicamus

Benedicamus Patrem et Filium
Cum Sancto Spiritu

XXIV. Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
miserere nobis
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
dona nobis pacem

Harmony of the Spheres (*mvt. I*)

Joep Franssens (1955)

Hominibus apprime utile est, conseutudines jon-
gere, seseque ils vinculis astringere, quibus aptius
de se omnibus unum efficiant, & absolute ea
agere, quae firmandis amicitiiis inserviunt.

Animi tamen non armis, sed Amore, & Generosi-
tate vincuntur.

Silence (*uit Cinq Hymnes*)

Ton de Leeuw (1926-1996)

Kabir dit:

Toutes choses sont créées par Dieu.
L'amour est Son corps.
Sa forme est infinie et insondable.
Il est le souffle, la parole, la pensée.
Il est l'Etre pur. Il est le soleil, la lumière.
Il est immergé dans toute conscience, dans toute
joie, dans toute douleur.
Apaise ton âme
et contemple cette splendeur en silence.

Ecrivain anonyme après Kabir (1440-1518)

Laten wij allen tesamen ons verheugen,
laten we aan Christus lofprijzingen toebrengen;
(Hij) die uit de maagd is geboren
heeft heden zijn licht over ons doen opgaan.

Laten wij zegenen de Vader en de Zoon
en de Heilige Geest

Lam Gods dat wegneemt de zonden der wereld,
Ontferm u over ons.
Lam Gods dat wegneemt de zonden der wereld,
Geef ons vrede.

Het is voor mensen bovenal van belang onderling
banden te smeden, en zich daardoor zodanig te
verbinden, dat zij steeds meer samen één eenheid
vormen, en absoluut die dingen doen, die tot
versterking van de vriendschap dienen.
Harten worden echter niet door wapens, maar
door Liefde en Edelmoedigheid overwonnen.

Kabir zegt:

Alle dingen zijn door God geschapen.
Zijn lichaam is de liefde.
Zijn wezen is oneindig en onpeilbaar.
Hij is de adem, het woord, de gedachte.
Hij is het zuivere Zijn. Hij is de zon, het licht.
Diep in elk besef, in elke vreugde,
in elke smart is Hij aanwezig.
Laat uw geest tot rust komen
en beschouw in stilte deze pracht.

Aanhef

Wijnand van Klaveren (1975)

Van heuvel tot heuvel gaat een schalmeien
-een heldere inzet, een dagbegin –
van heuvel tot heuvel gaat een schalmeien,
bergen en hemel sluiten het in
Zwelt er een tegenroep in de valleien?

Donkerte huist in het dal daar beneden;
schaduwen – tusschen de wanden der boomen
ritselt het water, een prevelend stroomen-
vochtiger klank in het dal daar beneden
IJ is de morgen en fonk'lend de landen;
schuivende bundels van licht, dat gaat breken
trekken voorbij, tot hun vluchtende randen
glijdend in 't nevelig dal daar beneden
Zwerft daar een weerglans in donkerder streken?

Wereld, gevat in dit zuivere dagen,
wisselspel over de glooiende landen;
lokt gij de sluim'rende fluit in mijn handen?
-Wat wordt mij nader en nader gedragen?
Zal ik het vinden, dit prille beginnen,-
stijgende inzet, waarbinnen zich even
in een bewegend schakeren, een zweven,
lichtend verraadt, wat ik spelend zal winnen?
Los uit den donkeren oorsprong, geheven,
vormt zich de toon – een tint'ling, een beven
slaat het tot melodie, wordt het tot leven,-
vrij naar het licht van de heldere morgen.
Stralende aanhef, wat houdt gij geborgen

Ida G.M. Gerhardt

And I saw a new heaven

Edgar Bainton (1880-1956)

And I saw a new heaven and a new earth:
for the first heaven and the first earth were pas-
sed away; and there was no more sea.
And I John saw the holy city, new Jerusalem,
coming down from God out of heaven,
prepared as a bride adorned for her husband.

And I heard a great voice out of heaven, saying,
Behold, the tabernacle of God is with men,
and he will dwell with them and they shall be his
people, and God himself shall be with them and
be their God.

Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.
Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn
voorbij, en de zee is er niet meer.
Toen zag ik [Johannes] de heilige stad, het nieuwe
Jeruzalem, uit de hemel neerdalen, bij God van-
daan. Ze was als een bruid die zich mooi heeft
gemaakt voor haar man en hem opwacht.
Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uit-
riep: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal
bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God
zelf zal als hun God bij hen zijn.

And God shall wipe away all tears from their eyes;
and there shall be no more death, neither sorrow
nor crying, neither shall there be any more pain,
for the former things are passed away.

Revelations XXI, 1-4

In the beginning

Aaron Copland (1900-1990)

1 In the beginning God created the heaven and
the earth. 2 And the earth was without form,
and void; and darkness was upon the face of the
deep. And the Spirit of God moved upon the face
of the waters. 3 And God said, Let there be light:
and there was light. 4 And God saw the light,
that it was good: and God divided the light from
the darkness. 5 And God called the light Day, and
the darkness he called Night. And the evening
and the morning were the first day.
6 And God said, Let there be a firmament in the
midst of the waters, and let it divide the waters
from the waters. 7 And God made the firmament,
and divided the waters which were under the
firmament from the waters which were above
the firmament: and it was so. 8 And God called
the firmament Heaven. And the evening and the
morning were the second day.
9 And God said, Let the waters under the heaven
be gathered together unto one place, and let the
dry land appear: and it was so. 10 And God cal-
led the dry land Earth; and the gathering together
of the waters called he Seas: and God saw that it
was good. 11 And God said, Let the earth bring
forth grass, the herb yielding seed, and the fruit
tree yielding fruit after his kind, whose seed is in
itself, upon the earth: and it was so. 12 And the
earth brought forth grass, and herb yielding seed
after his kind, and the tree yielding fruit, whose
seed was in itself, after his kind: and God saw
that it was good. 13 And the evening and the
morning were the third day.
14 And God said, Let there be lights in the firma-
ment of the heaven to divide the day from the
night; and let them be for signs, and for seasons,
and for days, and years: 15 And let them be for
lights in the firmament of the heaven to give light
upon the earth: and it was so. 16 And God made
two great lights; the greater light to rule the day,
and the lesser light to rule the night: he made the
stars also. 17 And God set them in the firmament

Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen.
Er zal geen dood meer zijn, geen rouw,
geen jammerklacht, geen pijn,
want wat er eerst was is voorbij.'

Openbaringen 21: 1-4; Nieuwe Bijbelvertaling

1 In het begin schiep God de hemel en de aarde.
2 De aarde was nog woest en doods, en duis-
ternis lag over de oervloed, maar Gods geest
zweefde over het water. 3 God zei: 'Er moet licht
komen,' en er was licht. 4 God zag dat het licht
goed was, en hij scheidde het licht van de duis-
ternis; 5 het licht noemde hij dag, de duisternis
noemde hij nacht. Het werd avond en het werd
morgen. De eerste dag.

6 God zei: 'Er moet midden in het water een
gewelf komen dat de watermassa's van elkaar
scheidt.' 7 En zo gebeurde het. God maakte het
gewelf en scheidde het water onder het gewelf
van het water erboven. 8 Hij noemde het gewelf
hemel. Het werd avond en het werd morgen. De
tweede dag.

9 God zei: 'Het water onder de hemel moet
naar één plaats stromen, zodat er droog land
verschijnt.' En zo gebeurde het. 10 Het droge
noemde hij aarde, het samengestroomde water
noemde hij zee. En God zag dat het goed
was. 11 God zei: 'Overal op aarde moet jong
groen ontkiemen: zaadvormende planten en
allerlei bomen die vruchten dragen met zaad
erin.' En zo gebeurde het. 12 De aarde bracht
jong groen voort: allerlei zaadvormende planten
en allerlei bomen die vruchten droegen met zaad
erin. En God zag dat het goed was. 13 Het werd
avond en het werd morgen. De derde dag.

14 God zei: 'Er moeten lichten aan het hemelge-
welf komen om de dag te scheiden van de nacht.
Ze moeten de seizoenen aangeven en de dagen
en de jaren, 15 en ze moeten dienen als lampen
aan het hemelgewelf, om licht te geven op de
aarde.' En zo gebeurde het. 16 God maakte de
twee grote lichten, het grootste om over de dag
te heersen, het kleinere om over de nacht te
heersen, en ook de sterren. 17 Hij plaatste ze aan

of the heaven to give light upon the earth, 18 And to rule over the day and over the night, and to divide the light from the darkness: and God saw that it was good. 19 And the evening and the morning were the fourth day.

20 And God said, Let the waters bring forth abundantly the moving creature that hath life, and fowl that may fly above the earth in the open firmament of heaven. 21 And God created great whales, and every living creature that moveth, which the waters brought forth abundantly, after their kind, and every winged fowl after his kind: and God saw that it was good. 22 And God blessed them, saying, Be fruitful, and multiply, and fill the waters in the seas, and let fowl multiply in the earth. 23 And the evening and the morning were the fifth day.

24 And God said, Let the earth bring forth the living creature after his kind, cattle, and creeping thing, and beast of the earth after his kind: and it was so. 25 And God made the beast of the earth after his kind, and cattle after their kind, and every thing that creepeth upon the earth after his kind: and God saw that it was good. 26 And God said, Let us make man in our image, after our likeness: and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth. 27 So God created man in his own image, in the image of God created he him; male and female created he them. 28 And God blessed them, and God said unto them, Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it: and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that moveth upon the earth. 29 And God said, Behold, I have given you every herb bearing seed, which is upon the face of all the earth, and every tree, in the which is the fruit of a tree yielding seed; to you it shall be for meat. 30 And to every beast of the earth, and to every fowl of the air, and to every thing that creepeth upon the earth, wherein there is life, I have given every green herb for meat: and it was so. 31 And God saw every thing that he had made, and, behold, it was very good. And the evening and the morning were the sixth day.

Genesis 1: 1-31; King James Bible

het hemelgewelf om licht te geven op de aarde, 18 om te heersen over de dag en de nacht en om het licht te scheiden van de duisternis. En God zag dat het goed was. 19 Het werd avond en het werd morgen. De vierde dag.

20 God zei: 'Het water moet wemelen van levende wezens, en boven de aarde, langs het hemelgewelf, moeten vogels vliegen.' 21 En hij schiep de grote zeemonsters en alle soorten levende wezens waarvan het water wemelt en krioelt, en ook alles wat vleugels heeft. En God zag dat het goed was. 22 God zegende ze met de woorden: 'Wees vruchtbaar en word talrijk en vul het water van de zee. En ook de vogels moeten talrijk worden, overal op aarde.' 23 Het werd avond en het werd morgen. De vijfde dag.

24 God zei: 'De aarde moet allerlei levende wezens voortbrengen: vee, kruipende dieren en wilde dieren.' En zo gebeurde het. 25 God maakte alle soorten in het wild levende dieren, al het vee en alles wat op de aardbodem rondkruipt. En God zag dat het goed was. 26 God zei: 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.' 27 God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. 28 Hij zegende hen en zei tegen hen: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.' 29 Ook zei God: 'Hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn. 30 Aan de dieren die in het wild leven, aan de vogels van de hemel en aan de levende wezens die op de aarde rondkruipen, geef ik de groene planten tot voedsel.' En zo gebeurde het. 31 God keek naar alles wat hij had gemaakt en zag dat het zeer goed was. Het werd avond en het werd morgen. De zesde dag.

Genesis 1: 1-31; Nieuwe Bijbelvertaling

1 Thus the heavens and the earth were finished, and all the host of them. 2 And on the seventh day God ended his work which he had made; and he rested on the seventh day from all his work which he had made. 3 And God blessed the seventh day, and sanctified it: because that in it he had rested from all his work which God created and made. 4 These are the generations of the heavens and of the earth when they were created, in the day that the Lord God made the earth and the heavens, 5 And every plant of the field before it was in the earth, and every herb of the field before it grew: for the Lord God had not caused it to rain upon the earth, and there was not a man to till the ground. 6 But there went up a mist from the earth, and watered the whole face of the ground. 7 And the Lord God formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Genesis 2: 1-7; King James Bible

McDonnell Productions BV

is een energiek audio-video productiebedrijf, dat is gespecialiseerd in de vervaardiging van locatieopnamen en concertopnamen. Wij kunnen kwaliteitsopnamen maken voor reproductie op cd, scad, dvd, blu-ray, en in ieder gewenst aantal – al wenst u slechts tien stuks. Daarnaast kunnen we bedrijfs-presentaties leveren op ieder formaat, zowel op HD-DVD, DVD, PowerPoint, website, foto, als op ander drukwerk.

We hebben de opnameapparatuur voor alle mogelijke opnamen (op locatie, binnen of buiten). Voor complete producties beschikken we over een goed geoutilleerde ruimte

met een prima akoestiek, voorzien van een Yamaha concertvleugel.

Internet: www.mcdclassics.nl
Email: mcd@recordingmedia.nl

Clara van Spaarnwoudestraat 41
2064 WR Spaarndam

Telefoon: 023 549 0727
Fax: 023 549 0728

1 Zo werden de hemel en de aarde in al hun rijkdom voltooid. 2 Op de zevende dag had God zijn werk voltooid, op die dag rustte hij van het werk dat hij gedaan had. 3 God zegende de zevende dag en verklaarde die heilig, want op die dag rustte hij van heel zijn scheppingswerk. 4 Dit is de geschiedenis van de hemel en de aarde. Zo ontstonden ze, zo werden ze geschapen. De tuin van Eden In de tijd dat God, de HEER, aarde en hemel maakte, 5 groeide er op de aarde nog geen enkele struik en was er geen enkele plant opgeschoten, want God, de HEER, had het nog niet laten regenen op de aarde, en er waren geen mensen om het land te bewerken; 6 wel was er water dat uit de aarde opwelde en de aardbodem overal bevloede. 7 Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen.

Genesis 2: 1-7; Nieuwe Bijbelvertaling

Sanne Nieuwenhuijsen

Sanne Nieuwenhuijsen (1979) begon haar muzikale opleiding op de Kathedrale Koor­school Utrecht. Aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag studeerde ze hoofdvak Koordirectie bij Jos van Veldhoven en Jos Vermunt. Daarnaast volgde ze ook het hoofd-

vak Solozang bij Sasja Hunnago en Gerda van Zelm. Na haar studie volgde Sanne masterclasses koordirectie bij onder meer Tonu Kaljuste, het Nederlands Kamerkoor en Veljo Tormis.

Sinds 1998 heeft Nieuwenhuijsen als (assistent-)dirigent voor een reeks van gezelschappen gestaan, waaronder het Kathedrale Koor Utrecht, Kamerkoor Venus, het Erasmus Kamerkoor en het Toonkunstkoor Amsterdam. Ook leidt zij diverse projectkoren in Nederland en coacht zij regelmatig (semi-)professionele ensembles. Deelnames aan (internationale) koorfestivals leverden meerdere malen eerste prijzen op met deze koren ensembles.

Naast de vaste dirigent van Kamerkoor Vocoza is Sanne als dirigent verbonden aan het Muziek­instituut van de Kathedraal Sint Bavo te Haarlem en als dirigent/muziekdocent aan de Koor­school Haarlem. Sanne is moeder van drie kinderen.

Kamerkoor Vocoza

Kamerkoor Vocoza bestaat uit circa 26 geschoolde amateur-zangers, die samen een behoorlijk professioneel niveau weten te bereiken. Vanaf september 2008 staat het koor onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen. Het koor heeft een vaste plaats in het concertleven in de regio Amsterdam/Haarlem verworven. Vocoza brengt gemiddeld twee eigen concertreeksen per jaar.

Vocoza is een afkorting van Vondelpark Concertgebouwbuurt Zangers, en werd opgericht in 1980 door Paul Hammeleers. In 1981 nam diens zoon Frank de leiding over. In 1990 nam Ira Spaulding de artistieke leiding over Vocoza. Dit resulteerde in originele en spraakmakende uitvoeringen, met een repertoire dat bijna alle stijlperiodes beslaat. Moderne Amerikaanse koormuziek vormde lange tijd een speerpunt in de programmering. Zo verzorgde Vocoza in juni 2001 de Nederlandse première van zes hedendaagse madrigalen van Morten Lauridsen.

Vocoza bracht geregeld bekende meesterwerken in kleine bezetting. Hoogtepunten in dat opzicht waren Händels *Messiah* in 2001 en een lovend ontvangen *Johannes Passie* in kleine bezetting, met het koor in kwartetten opgesteld.

Vocoza schrikt ook niet terug voor de grote werken in het moderne repertoire. In de lente van 2004 stond moderne muziek op teksten in klassieke talen op het programma, waaronder Igor Stravinsky's *Symphony of Psalms* en Leonard Bernsteins *Chichester Psalms*. Onder leiding van Sanne Nieuwenhuijsen zong het koor o.m. de *Mis in g* van Francis Poulenc, de *Reincarnations* van Samuel Barber en het *Motet voor de kar-*

dinaal van Daan Manneke. Met de bevolgen Nieuwenhuijsen zoekt Vocoza ook naar nieuwe kruisbestuivingen tussen koormuziek, theater en kunst. Een theateraal programma met muziek op teksten van Goethe en Shakespeare en dialogen van Hans van Hechten en Vastert van Aardenne werd zeer goed ontvangen. Vanaf september

Nieuwe leden:
Vocoza heeft nog plaats voor een bariton. Meer informatie: info@vocoza.nl of 06-15841277.

2012 is Vocoza te zien en te horen in de film *Nummer veertien*, *home* van de internationaal bekende beeldend kunstenaar Guido van der Werve. Een uitgebreid historisch overzicht vindt u op: www.vocoza.nl/historie

Sopranen: Henny Brouwer, Corinna Dästner, Saskia Eelman, Sofie Jansen, Christine de Kam, Diète Sybesma, Anna Tómasdóttir en Lianne Verhaar

Alten: Loes Aartsen, Esther Arrindell, Violette Baudet, Ingeborg Bröcheler, Olga Hasenack, Joke Scholten en Renée Weder

Tenoren: Andrew Fleming, Marten Jan Geertsema, Thomas Kloppen­burg, Adrien Kuijten, Sam van Nierop, Maarten Streekstra en Hein Walter

Bassen: Bram Bos, Alexander Orthel, Rob Kloppen­burg, Berend de Vries en Nico Witteman

Word donateur

Kijkt u met enige jaloezie naar de mensen op de voorste rij, die een gereserveerde plek hebben bij de concerten van Kamerkoor Vocoza?

Goede kans dat u dan nog geen donateur van Vocoza bent. Terwijl het zo eenvoudig is: stort 30 euro of meer op rekening 505 72 19 t.n.v. Vocoza in Amsterdam, en wees ook verzekerd van een goede plek, naast de korting die u op de toegang­kaarten krijgt.

Barbara Kozelj

De Sloveense mezzosopraan Barbara Kozelj is een echte musicus, gezegend met een schitterende stem en waarlijk vakmanschap; ze is een toegewijde en volkomen overtuigende zangeres, opvallend door haar warme timbre en nobele uitstraling.

Barokmuziek, Opera, Concertrepertoire: gezegend met een grote flexibiliteit schakelt ze met gemak van de ene stijl naar de ander, en wijdt ze zich met evenveel passie aan alle muziek.

Zo heeft zij zich onderscheiden o.a. in rollen van Händel, Gluck en Mozart, als *Page* in *Salome* bij de Nederlandse Opera, als *Flosshilde* in *Rheingold* bij het Aalto Theater

Essen, in *Passies* van Bach en in Schönberg's *Pierrot Lunaire*. Een schitterende vertolking van Mahlers *Lieder eines fahrenden Gesellen* heeft ze in 2011 gegeven met Holland Symfonia o.l.v. Otto Tausk, en een indrukwekkende *Scheherazade* (Ravel) met Nationaal Jeugd Orkest o.l.v. Antony Hermus.

Verder heeft ze een sterke affiniteit met het lied. Ze geeft recitals met haar duo partner Phyllis Ferwerda en met Richard Egarr. In augustus 2012 is de release van een eerste cd met liederen van Joachim Raff, opgenomen met pianist Jan Schultz.

De basis voor haar muzikale ontwikkeling werd gelegd in Slovenië, aan de Academie voor Muziek in Ljubljana. Later studeerde ze bij Sasja Hunnago aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, ze werd lid van De Nieuwe Opera Academie en De Nederlandse Opera Studio. Tegenwoordig wordt ze ook gecoacht door Meinard Kraak en Ira Siff.

Er zijn twee dirigenten met wie ze al vroeg een speciale band heeft opgebouwd: Paul McCreesh en Richard Egarr. Andere dirigenten met wie ze

heeft samengewerkt: Jaap van Zweden, Genady Rozdestvensky, Ed Spanjaard, Neemi Järvi, Stefan Soltesz, Kenneth Montgomery, Reinbert de Leeuw, Antony Hermus, Jos van Veldhoven en Ulrich Windfuhr. Ze treed op met orkesten als Gabrieli Consort, Academy of Ancient Music, The Orchestra of the Age of Enlightenment en vrijwel alle Nederlandse symfonieorkesten.

Afgelopen voorjaar zong zij haar debuut met het Concertgebouworkest in de *Mattheüs Passie* van Bach onder leiding van Ivan Fischer. En dit seizoen maakt ze haar debuut in Carnegie Hall in New York in de *Mattheüs Passie* van Bach met St Luke's Orchestra onder leiding van Iván Fischer.

Wijnand van Klaveren

Wijnand van Klaveren voltooide 1e en 2e fase piano en orgel aan het Conservatorium van Amsterdam: piano met onderscheiding voor originaliteit in de breedste zin bij Willem Brons, orgel bij Pieter van Dijk. Hij won het Bilderberg Improvisatie Concours rond Louis van Dijk (1999) en een prijs op het Nationaal Orgel Improvisatie Concours (2000). Met saxofonist Ties Mellema won hij de 2e prijs het Wolfgang Jacobi Wettbewerf für Kammermusik der Moderne (2002) en de Vriendenkrans van het Concertgebouw (2004). Hij componeerde en arrangeerde voor Amsterdam Sinfonietta (o.a. Russisch liederen programma, Hollands Hits in een Klassiek Jasje met Karin Bloemen -op cd verschenen-, Wende Sniijders en Christina Branco), het Prinsengrachtconcert (o.a. voor Thomas Hampson), Leo van Doeselaar (Deutsches Requiem, opening Haarlem orgelfestival 2008), Jasperina de Jong/Louis van Dijk, Julius Drake, Christianne Stotijn, Arno Bornkamp, Ivo Janssen, het Amstel- en Aurelia saxofoonkwartet en Frommermann. Zijn *Trois Pièces de Fantaisie sur un thème de Berlioz* voor altsaxofoon en piano zijn uitgegeven bij Uitgeverij Henry Lemoine te Parijs. Hij schreef vrij werk voor orgel, brass band, harmonieorkest, fanfare en saxofoon. In opdracht van

het Orgelpark schreef hij een *Missa Brevis* voor bariton en orgel. Hij speelt regelmatig met Jan-Willem Schaafsma, tenor. Zijn meest recente werk: de suite *Jachtslot St. Hubertus* voor het Zeister Philharmonisch Orkest; *Ballade en Elegy* voor Marjolein Koning (hobo's) en Peter Ouwerkerk, orgel; kerkmuziek voor de IKON. Hij koestert een speciale liefde voor het werk van de Engelse componisten William Byrd, Herbert Howells, Gerald Finzi, Frank Bridge en William Walton.

And I saw a new earth, 2012, glas, 39 x 24 cm
www.jangiliam.nl